

Olav Haugland (t.v.) og Joachim Kvinge mimrer om røverhistorier fra barndommen.

Os har landets første sykehjem med tropehage

Charlotte Nagell (tekst/foto)

1700 eksotiske planter har fått plass under glasstak ved nye Luranetunet bo- og behandlingssenter. Sykehjemets grønne lunge er blitt en populær møteplass og kulturarena.

– Vi kunne kalt den for «innehage», men da hadde det ikke nådd lenger enn til Fusa, sier prosjektleder Tor Inge Døsen og sikter til nabokommunen på andre siden av fjorden.

Tropehage derimot, får folk til å spisse ørene. Nysgjerrige fra hele landet har strømmet til for å oppleve det nye sykehjemmet, med den 1 300 kvadratmeter store tropehagen, på nært hold.

– Folk blir sjokkert når de ser hvor frodig det er her. Vi har laget en oase. Nærmest et forværelse til Edens hage, sier Døsen, og tilføyer at hagen først og fremst er anlagt for å framelske trivsel blant beboere, ansatte og pårørende.

– Luranetunet skal ikke være et sted hvor du er fram til du dør. Dette skal være et hjem hvor du skal leve helt til din siste dag. (Fint sitat)

Ville ikke herme

Økning i antall eldre kom raskere til Os i Hordaland enn landsgjennomsnittet. Døsen forklarer at god markedsføring av kommunen har sørget for stor tilflytting.

– Mange barnefamilier foretrekker enebolig i Os framfor blokkleilighet i Bergen. Når foreldre og svigerforeldre hører at barna trives så godt, flytter de etter. Det har ført til en opphopning av eldre. Vi er kry over at folk vil bo her, men samtidig gir det økt belastning på institusjonsomsorgen.

Kommunestyret gjorde i 2013 et vedtak om å utvide sykehjemmet med 100 plasser. Arbeidet ble satt i gang senhøstes 2015, og to år seinere sto nye Luranetunet bo- og behandlingssenter

ferdig, med 96 nye rom samt et gjesterom til pårørende. Sykehjemmet har nå totalt 175 plasser.

– Det nye tilbygget ga oss et indre gårdsrom. Vi kunne ha laget en sansehage, men når vi først skulle bygge nytt, ville vi ikke bare herme etter alle andre. Det blir kjedelig. Vi ville finne på noe nytt og annerledes, sier Døsen.

Han fikk ideen om å legge glasstak med begrunnelsen: Hvorfor skal ikke folk få være ute i hagen, selv om de bor på Vestlandet?

– Her er det sørpe og regn hele vinteren og ikke spesielt fristende å gå tur. Det er derimot attraktivt å gå ned i tropehagen. Du trenger ikke være god til beins. Her kommer en seg fram med alle slags ganghjelpemidler, og det er satt opp benker for å ta seg en hvil. Utgangspunktet var å heve kapasiteten ved sykehjemmet, men også trivselsnivået. Det er viktig for de eldre å se mer enn avdelingen og rommets fire vegger. Vi har også en utendørs sansehage med høner og kaniner.

Generasjoner møtes

Før arkitekten startet å tegne satte Døsen sammen en tverrfaglig arbeidsgruppe som jobbet sammen i ett år, for å kartlegge hva ansatte savnet i det gamle bygget og ønsket seg i det nye. Enhetsleder Aud Winsents forteller at flere var skeptiske til å anlegge en tropehage på bekostning av flere rom, men tvilen er nå gjort til skamme.

«Folk blir sjokkert når de ser hvor frodig det er her. Vi har laget en oase. Nærmest et forværelse til Edens hage.»

– Tropehagen har blitt så mye mer enn hva vi så for oss, sier Winsents; – Den er en samlingsplass og en flott arena for arrangementer. I går hadde vi live-streaming på storskjerm fra konsert med Jan Eggum og Halvdan Sivertsen i kulturhuset Oseana. Kvelden før arrangerte Os Fotball en hyggelig kveld for beboerne med quiz og dans, og Eirik Søfteland (kjent fra Stjerne-kamp og Skal vi danse) har underholdt med sang. Det var stort å se at ungdom ba eldre opp til dans, og veldig kjekt å oppleve at folk hadde det hyggelig sammen på tvers av generasjoner. Tropehagen er også et flott sted å vise seg fram for elevene ved kulturskolen i Os.

Tropehagen inneholder 1 000 kvadratmeter med lydabsorbenter. Døsen forteller at rommet har veldig god akustikk.

– Men der må jeg innrømme at vi kanskje har vært mer heldige enn smarte, sier prosjektlederen.

FrP har arrangert vinterfest for beboerne. Da fikk tropehagens Bambus Bar skjenkebevilling, og folk kunne kjøpe seg et glass øl. Her kunne også partiets ordfører, Terje Søviknes, by på alkoholfrie drinker da forhenværende eldre- og folkehelseminister og partifelle Åse Michaelsen og hennes danske kollega Thyra Frank var på besøk i mars.

Michaelsen skriver i en mail til Tidsskriftet aldring og helse at hun er imponert over arbeidet Os kommune har gjort for sine eldre.

– At flere eldre vil flytte til Os fordi kommunen leverer så gode pleie- og omsorgstjenester, sier sitt. Tropehagen er fantastisk. Beboerne kan sitte på balkongene sine under tak, titte ned i tropehagen og høre bekken sildre. Den har blitt en møteplass for folk i alle aldre. Det er veldig bra!

Lufta virker oppkvikkende

Prislappen på Luranetunet var 280 millioner. 20 millioner gikk til tropehagen. Anleggsgartneren fikk frie hender og plantet 35–40 ulike eksotiske vekster. Det er satt opp små skilt med navn på alle vekstene, men både sitron- og banantrærne er lette å kjenne igjen på frukten.

Døsen forteller at temperaturen i rommet aldri skal synke under 13 grader eller stige høyere enn 27 grader, uansett vær utendørs. 120 takluker trekker ut varmen hvis det blir for varmt. Bergvarme sørger for energi til hele sykehjemmet.

– Da vi holdt på å bygge, var jeg litt stresset en dag, forteller Winsents.

Prosjektleder Tor Inge Døsen foran karpedammen.

– Da ba Tor Inge meg bli med ut i tropehagen og trekke pusten godt inn. Lufta her inne er fantastisk, også når vi har store arrangementer med mye folk. Rommet gir energi. Det er godt å være her.

Anleggsgartneren har ansvaret for hagen fram til sommeren. Deretter tar kommunen over.

– Foreløpig er hagen bare et drøyt år gammel. Teknisk sett fungerer alt som det skal, men det er opp til mennesker å passe på plantene. Da er vi selvsagt avhengige av dedikerte personer, og har god tro på at det skal gå bra. Det kommer ikke mange bier flyvende for å pollinere, så vi er litt usikre på hvor mye frukt vi kan høste framover, men Aud har plukket noen sitroner allerede, sier Døsen.

Trekkes mot hagen

Tropehagen gir også rom til «Diamanten», et dråpeformet bygg over to etasjer, med treningsrom i første etasje og kombinert møterom og selskapslokale til fri bruk for beboere og pårørende i andre etasje. Det er enkel adgang til hagen slik at barnebarn og oldebarn fritt kan løpe ut og leke.

– Glasstaket sørger for at ansatte kan bevege seg på tvers av avdelingene tørrskodd. Det hadde vært temmelig bløtt på en dag som denne, sier Winsents.

– Når vi bygde nytt, ville vi ha stue, kjøkken og vaktrom midt i avdelingene. Det skal være hjertet i hver avdeling. Stuene vender ut mot omgivelsene. Kjøkkenet, som også er et allrom med sofa, stoler og bord, vender inn mot tropehagen. Vi opplever at det er mest populært å sitte på kjøkkenet for å følge med på folk som kommer og går under glasstaket.

Blir ikke bedre

Beboer og 1926-modell Olav Haugland kommer ruslende med rullatoren mellom de eksotiske

plantene. Det tar ikke lang tid før han møter på kjente, både fra barndommen og arbeidslivet.

– Det er alltid kjekt å komme inn hit, spesielt når det er underholdning. Her om kvelden var det en som trikset med fotball. Han var en kunstner! sier Haugland.

Over lydanlegget høres fuglesang, og en dam har blitt bolig for fargesterke koi-fisker, som er nære slektninger av gullfisken. Døsen stikker hånda nedi og forsikrer om at de selskapspsyke skapningene ikke biter.

– Kvaliteten i et samfunn kan måles ut fra hvordan vi tar oss av våre eldre og andre som trenger omsorg. Med utbyggingen av Lurane-tunet har Os fått et markant løft. Bedre enn dette får vi det ikke på våre siste dager. Vår kreativitet rekker i hvert fall ikke lenger, avslutter Døsen.

▲
Enhetsleder Aud Winsents (t.v.) og prosjektleder Tor Inge Døsen.

TROPEHAGE

TEGNET PINGVINER I TROPEHAGEN

I januar 2018 inntok Vebjørn Sand kulturhuset i Os, Oseana, med pop-up-utstillingen «Individets valg». En dag sto plutselig broren, Aune Sand, på døra ved Lurane-tunet bo- og behandlingssenter. Han spurte enhetsleder Aud Winsents om sykehjemmet ville ha noen bilder av Vebjørn. Hun takket ja, og Aune bar inn 15 innrammede trykk. Et par dager seinere ringte Aune og fortalte at Vebjørn vanligvis holder tegnekurs for barn, der de har pop-up utstillinger. Nå lurte de på om han ikke kunne holde tegnekurs for de eldre. Det syntes Winsents var en god idé. Brødrene troppet opp, og Vebjørn lærte beboerne å tegne pingvin i Antarktis i tropehagen.